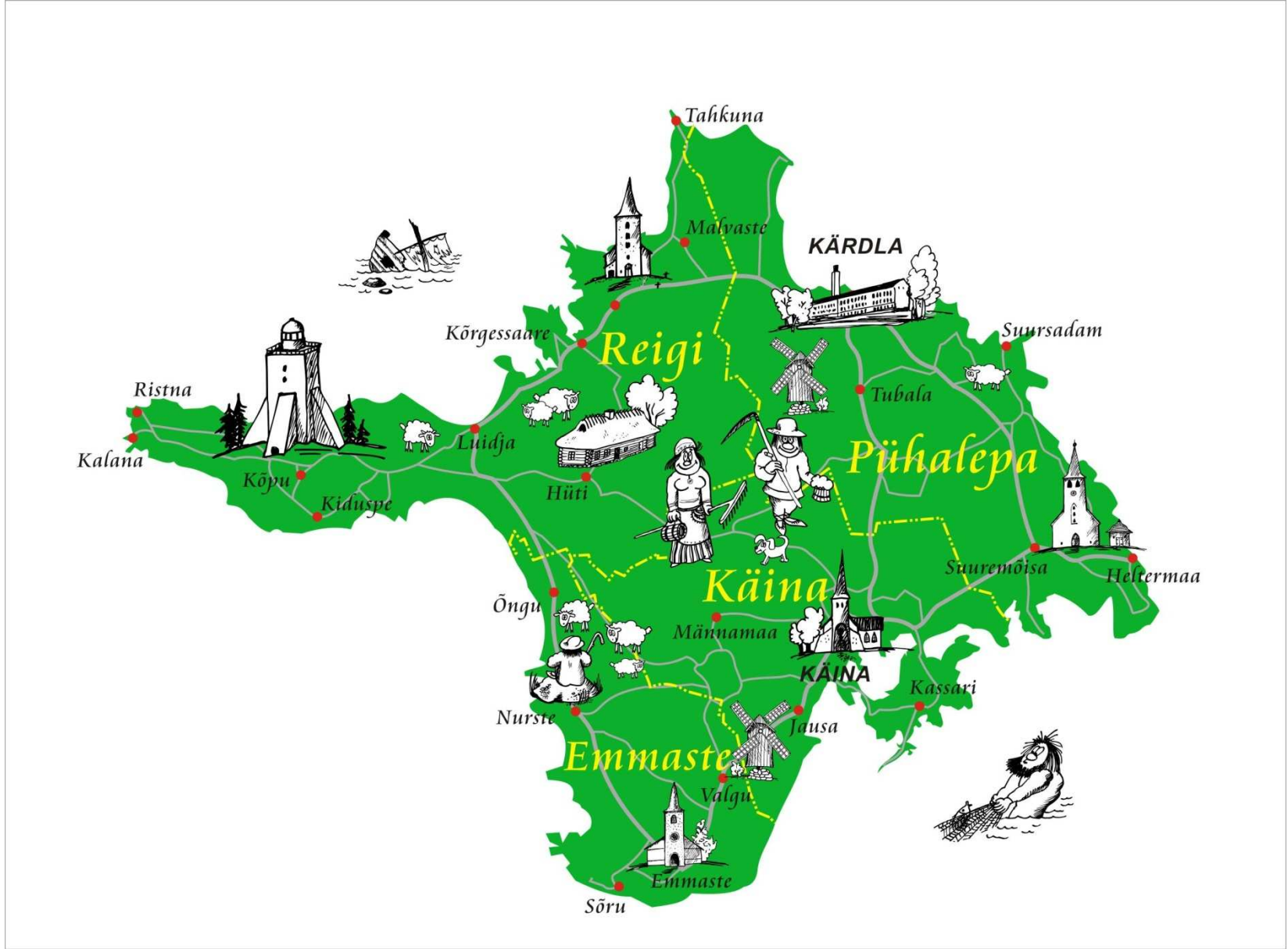

Vaimse kultuuripärandi kaardistamisest Hiiumaal

Helgi Põllo

Pilootprojekti eesmärk udune

- Mida ja kuidas koguda?
- Puudus ühine sõnastatud tööjuhhis, arusaamad, seisukohad ja tehnilised kriteeriumid?
- Inimesed selle töö tegemiseks ette valmistamata. Kuidas see kõik peaks käima? Kust neid inimesi leida? Kes rahastaks? Kuidas tehtut vormistada ?

Arutasime palju tunde teemadel

- Keda kaasata?
- Keda teavitada?
- Keda välja õpetada ja kuidas?
- Kas hiidlane on pika pööruga?
- Kui ruttu ja mida jõuab muu töö kõrvalt?
- Kas kogumine tähendab kohe ka edasiandmisele-õpetamisele mõtlemist?
- Mitu korda peaks ühte inimest küsitlema-filmima, et jõuda “tõeni” ja tulemuseni?

Kas üldine või üksik, kas oskus või inimene?

- Kas lähtuda kogukonnas laiemalt säilinud oskustest või keskenduda viimasele teadjale?
- Milline info on tõene, milline esindab traditsioonilist?
- Iga nähtuse, oskuse fikseerimiseks peaks olema kõrval uurimus või üle-eestiline võrdlus.
- Mille poolest meie jaanipäev erineb teistest? Meie ju teisi hästi ei tunne. Jne
- Kas fikseeritu järgi peaks suutma valmistada, mõista osata või on see lihtsalt nimekiri nimekirja pärast

Mis on tavaline, mis on eriline?

- Kõrvaltvaataja arvamus on väga tähtis

Kas fikseerida ka nõ tavalisi asju?

Lambaniitmine Hiiumaa moodi

Vahekokkuvõte

- Meid kui hiidlasi huvitas kõik, mis isetegemise ajast pärit. Huvitas (b) ka selle eluspüsimine või/ ja edasiarendamine kogukonnas (saarel)
- Me ei saanud hästi aru , milline kild meie tavapärasest elust peaks olema see Eesti asi või Maailma asi, mida tähtsamaks pidada
- Meie suurim soov oli (on) alles hoida midagi kaameraga tabamatut ja raamatu kaudu õpetamatut- ehk hiidlaseks olemist, st suhtlemist ja mõtlemist ja elamist oma saarel ja hiidlaste moodi. Ajad ja kombes muutuvad nagunii.

Seadsime eesmärgiks tiheda koostöö kogukonnaga

- Külaseltside projekt(id)
- Õpilaste aktiveerimine (märka elu enda ümber)
- Taidlejate küsitlemine
- Eakatega kohtumised (Milline tähtsus on mälestuste mälestustel?)
- Uurimistööd, intervjuud, kirjeldused, fotod
- Täiskasvanute kursused, õppepäevad
- Muuseumide tegevus
- Kogukonna toetamine teadmistega arhiivimaterjalidest

Kogume, valmistame,
tutvustame, kanname

Esmased tegevused kogukonna teavitamiseks ja kaasamiseks

- **küsitluslehed** , et teada saada, mida hiidlased oluliseks peavad

Kohtumised omavalitsustes, teemade tõstatamine, inimeste leidmine
- Kohtumised **seltside, pensionäride ühenduste, isetegevuslaste** jm kollektiividega
- **Jutuajamised** oskajatega üldistel või konkreetsetel teemadel (vikatilõe valmistamine, hobuse etterakendamine, lamba niitmine ja pesu, pätakate valmistamine)
- Organiseeritud tööpäevad, filmimine (aiategu, villapäev , rõhtude valmistamine jms)

Esmased tegevused....

- Õppurite kaasamine koolide kaudu (-meie tavaline elu, mingi töö või tegevuse kirjeldus.)
- Üksikküsimus. Näit-Mida sa arvad, et oled oma kodust kaasa saanud, õppinud?-et teada saada püsiväärtusi ja oskusi, leida teadjaid inimesi
- Keelealased tähelepanekud ja üleküsimised ning lood
- Otsisime lugusid hiidlasest mujal Eestis-selleks et taibata, mis meid teiste meelest ülejäänud eestlastest eristab

Üldankeet-selgitame väärtusi

- Mõned näited vastustest: Iga naine peaks oskama kalast midagi valmistada, kasvõi küpskilu. Sokke võiks osata parandada
- Üks õige hiiu mees võiks osata suitsuahju teha ja kala suitsetada, kulbi ja võinoa võiks ikka ka valmis voolida. Peaks teadma, millised pilved sadet ja üldse millist ilma toovad
- Peaks mõistma lesta kuivatamist, siia soolamist ja silgu lappimist. Saunavihtade ja korendusaia tegemist peaks oskama, tähtsad asjad on veel kiiktoolid, vähevankrid jne jne.

Pahlakilu –hiidlase maiusroog

1-2 % elanikest tähelepanu alla-palju või vähe?

- Leidsime, et umbes 1-2% elanikest võiksid teadjatena huvi pakkuda

Mitu sokikudujat nimekirja mahub?

Kes oskab piisavalt hästi küsida?

- Selleks, et korralikku selgitust saada, peab detailselt küsima, sest muidu ei oska ka filmida (tegijal endal on niigi kõik selge)

Mis on oluline?

- Hiiumaa ajaloost on vähe teada nõ üksikuid meistreid, vaid palju heade käsitööoskustega inimesi. Loomulikult eristusid mõned andekamad.
- Kas see, kelle me täna leiame, esindab ennast või kogukonda, head või keskpärast käsitööd/oskust? On see üldse tähtis?

Või on käes aeg, mil otsime lihtsalt “*meest, kes teadis ussisõnu*”?

On see oskus või unistus või eluviis?

Kellele seda vaja?

- Paljusid asju pole tänases elus enam vaja.

(“ma oska teha küll, aga neid pole ju enam tarvis”)

Mis kasu on teadmisesest, et keegi praegu veel teha oskab, pigem on vaja oskus väga hästi jäädvustada.

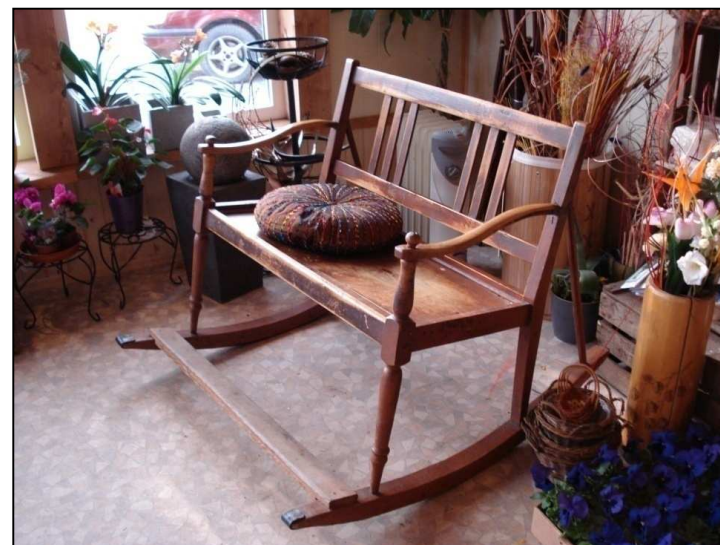
Kust saada materjalid, millest soovitud näidet teha?

Probleemid

- Kui on olemas käsitöötaiplikud inimesed, kes oskavad vana asja vaadates tõe jälile jõuda, kas siis sellist oskust vana asja järgi teadmisi taastada tuleks väärtustada vaimse pärandina?
- Kui tulemus sarnane, protsess aga erinev-millega tegemist?
- Kui mingi nähtus kogukonnas on vana, kuid esineb kogu aeg aktiivselt eri kohtades (näiteks talgutraditsioon külas)

Näiteid

- Maakeldrid ja nende ehitamine
- Kaevude käsitsi kaevamine ja ehitamine
- Asjade parandamise oskus ja loogika
- Laiaistmeliste kiiktoolide valmistamine

Kuidas küsitluse vastust fikseerida?

- Kas hiidlase vastamise riikalikkusel on kohta töökirjelduses? Kuidas sellist esitluskunsti jäädvustada? Kuidas tagada, et ka teises sellest aru saavad?

Tagasilöögid

- Mitmed filmimise ja lindistamise praaktulemused tehnikast, oskamatuses või juhuslikust ebaõnnest põhjustatuna
 - See tegevus nõuab mitmel alal professionaalsust, mistõttu peaksid teatud faasis liituma koolitatud ja kokkulepitud tehnikat, programme jms kasutavad asjatundjad
- (küsitlemine, filmimine, pildistamine, järeltegemise proovimine jms)

Praegune seis

- Kogukond on teadlik, huvi kasv pärandkultuuri vastu (poolt)
- Külaseltsid aktiivsed (tikandiprojekt, pärimuse kogumine, toiduküsitlus, traditsioonide elustamine..;) ühistegevuste elavnemine (jaaniõhtud, kooskäimised, talgud)
- Õpilaste kaasamine (Pärimuse kaudu hiidlaseks jt projektid ning tegevused)
- Emmaste koolis alustati rahvusliku käsitöö ja kalanduse süvendatud õppega
- Uurimustööd, referaadid jms seotud kohalike teemadega

Õpilaste pärimuskonverents okt 2009

Omakultuuri kursuslased 2009

Veel tänasest päevast

- Uued ühisettevõtmised väärtustavad traditsioone ja pärimust (Hiiu Folk, Kohvikutepäev Kärddlas, külapäevad jms)
- Muuseumides ja muinsuskaitstes vaimse pärandi teema aktuaalne (vähevankri, õlgkatuse tegemine , taimedega värvimine jms) MTÜ ajaloolised võtted
- Suuremõisa ametikoolis ja koolituskeskuses Tuuru on omakultuuri õpet juba aastaid väärtustatud
- Käib koguteose Hiiumaa koostamine
- Külade raamatud, kus pärimuse teema oluline-CD-d lisatud

Seda vana asja tuleb ikka teada

Töö arhiivides ja muuseumides toob välja olulist

Mida te valiksite?

- Lesta kuivatamine ja söömine
- “Hapud makid, käkisupp ja vehe jõudnd kalad”
- Laiaistmelise kiitooli valmistamine
- Vähevankri valmistamine
- Joonistatud uusaastasooivi viimine naabrile
- Jäättee ettevalmistamine ja kasutamine
- Hiidlaste huumor ja sõnakasutus
- Hiiupärase heegelpitsi valmistamine
- Rõhud ja nende valmistamine
- Hiidlaste rahvuste ehk “seltside” tundmine ning püsimine

Soov oskust taastada

Valminud aastal 2009

- Ühest puust hobune saaniga

- Vikatilöed

Teeme ise

Liiga tavaline?

Hiidlaste isetegemised enne ja nüüd

Mida valida?

Materjalikasutus, oskus,
uskumus?

Parim tulemus praegu

- Projekt “Meistrilt õpitud” Viimasele kohalikule rõhkude valmistajale on tulnud lisa. Valatud on esimesed tinast noatuped ja valmimisel vasksed nõelakojad.

Rõhud

Tuleb teada üksikasju, proovida

NB!

- Kõik tegevused, mis aitavad kaasa kogukonna iseolemise tugevusele ja kestvusele ,on Hiiumaal teretulnud.

Registri põhi valmis

- Hakkame sisestama, kuid arvamused on endiselt vastakad.